

בעזהש"ת

והמשכילים יזרחו קוהר הרקיע

גליון שבעי

והמשכילים יזרחו

שיעורים בספר הזוהר
— על התורה והמועדים —
ע"י הרב יצחק לאווי שליט"א

פרשת כי תצא תשפ"א
ימים נוראים תשפ"ב גליון ג

פטרון סדרת השיעורים לימים נוראים
הרה"ח ר' אהרן עקיבא גאלדבערגער שליט"א
יזכר לטובה לפני ולפנים וימלא ה' כל
משאלות ליבו לטובה.

לשמיעת וצפיה בשיעורים, וכן לשאר שיעורים וכתבים, ולהרשמה לקבלת ערכונים
שבועיים באימייל

yitzchoklowy.com

בתוכן

ד	כללי החיבור
ז	ובמדבר אשר ראית
ז	פרק ב: ישראל הלכו במדבר להכניע את הנחש
י	המדבר הגדול והנורא
י	סוד הליכת בני ישראל במדבר

כללי החיבור

כלל מטרתי כאן הוא הצגת יופי קישורי התורה שהזוהר מראה לנו דרך בהם, מכלי לכער את יופי חזיון הדרושים בריבוי קושיות תירוצים ופירוקים והערות. לשם כך העתקתי בראשונה את לשון הזוהר עצמו, והעמדתיו כמות שהוא, ושוב התבוננתי בפרשה על פי הארתו של הזוהר וכתבתי על פיו בלשוני וכדעתי. כך לא יצטרכו ללמוד בדרך מקוטעת של ציטוטי לשונות ודילוג הלב בין המקור לבין הפירוש והמחקר וקפיצת עינים מצד לצד בספר, אלא יהיו דברי תורה נובעים כמעייין ישר ונוכל לקרוא אותם כפי נביעות מעיינם.

נוסח הזוהר ממהדורת דניאל מט המתוקן על פי כתבי יד, וברשותו. (הנוסח הארמי נמצא באתר. אמנם הוא מכריע בין הגירסאות הנמצאות בכת"י מדעתו ולפעמים יש לנסות מגירסתו).

חלוקת קטעים. חילקתי את דברי הזוהר בכמה רמות של חלוקה, תחילה למאמרים ושוב לפרקים ושוב לאותיות ושוב לשורות, והכל למען ריווח להתבונן ולעמוד על קישורי העניינים בחיבורם וייחודם שהוא מן האומנויות הגדולה שבזוהר. כמעט כל החלוקה הוא מדעתי אם כי למדתי הרבה מחלוקות המדפיסים לפרשיות, חלוקות הרמ"ק לסימנים, חלוקת הסולם למאמרים ואותיות, והחלוקות הנמצאות במהדורת מט לפי הענין. נטייתי הוא לחלק יותר מהם על פי רוב בכדי לעמוד על כל חידוש בפני עצמו, ושוב מזה יש לכלול את הענין למהלך יותר ויותר כללי, עד שיהא פרשה שלימה מאמר אחד לפעמים, וכל הספר ענין אחד למתבונן בו.

כותרות. הוספתי כותרת למאמרים, שהוא על פי רוב הדיבור המתחיל את הדרוש או הפסוק הפותח בו. ולפרקים ולאותיות שבתוך הפרקים. ודע שאין כותרות אלו יכולים להיות דווקנים מספיק ולא ניתנו אלא כהצעה שיוכל המעיין לעקוב אחרי קשרי העניינים לפי דרך אחת, אבל אינם כוללים את עיקר אור הספר והיה אפשרי כמעט תמיד לכתוב אותם באופן אחר.

מראי מקומות והערות. רוב המקורות מלוקטים מהערות ניצוצי זוהר של הרב ראובן מרגליות, וממה שהוסיף עליהם דניאל מט בהערותיו. מעט הוספתי מדעתי.

לא העתקתי את כל המקורות והמקבילות, אלא השתדלתי בראשונה לעמוד על המקורות שנראה שהזוהר מתכוון אליהם, הן במקום שמציין בפירוש בלשונות דאמורן, ואוקומיה, ואתמר. והן במקום שניכר לכל מעיין שהוא סובב על אותם המקורות והזוהר מניח הכירות עמהם.

במקומות שניכר שהוא דורש מאמר או ענין שאינו מעתיק בלשונו הבאתי את הלשון הנצרך בשלימותו. כמו כן השתדלתי לעמוד על הציונים שהזוהר עצמו מציין מיניה וביה ולציין בראשונה את המאמר העיקרי.

עניינים רבים מבאר הזוהר במקומות רבים ולא ציינתי את כולם על פי רוב אלא

המקור היותר ברור לענין שהוא מובא, והרוצה לראות את כל המקורות יעיין בהערות דניאל מט או באוצר הזוהר לרב דניאל פריש המלקט את כל הנמצא בזוהר לפי ערכים.

הזוהר דורש דיוקים רבים במקראות והם מבוארים גם במפרשי המקרא, השתדלתי לציין למפרשים ראשונים העומדים על דיוקים הללו להבהרת דיוק הזוהר.

כן הוספתי במקומות מועטים פירוש המבהיר פירוש מילים בלתי ברורות או קשרי עניינים.

מקורות ומפרשים. כאן סידרתי מקורות מורחבים יותר בעניינים המובאים בזוהר, והם המקורות שמהם ניתן לעמוד על שורשי העניינים, ממקורות קדומים ועד מקורות ומפרשים אחרונים, פעמים בארוכה ופעמים בקצרה. על הרוב ימצא המעיין במקורות הללו הרבה יסודות ממה ששיקעתי בשיעור לפי דרכי.

השיעור. בדרך כלל הלכתי בדרך המדרשים כולם והקדמתי פתיחה לביאור הפרשה עצמה ולביאור מדרש הזוהר עצמו. כדרך המדרשים לפעמים מתארכת הפתיחה הרבה יותר מן הפירוש לפרשה עצמה שנראה כמעט דרך אגב לפתיחה הרחבה אבל כך היא המידה שיש לנו תמיד להתחיל ממקום שאנחנו ואחר שנתפרש הפתיחה ונפתח הפתח הרי הפרשה מובנת כמעט מאליה ללא הרבה תוספת פירוש.

לא ביקשתי להוסיף טלאי על גבי טלאי, פירוש שלי על פירוש האחרונים על פירוש הזוהר, כי אם לסדר הכל על אותם הפסוקים והמקורות שהזוהר עסק בהם לאור השערים שפתח לנו.

הרחבתי הרבה בעניינים המביאים לידי מעשה בתפיסת המחשבה ועבודת הלב, שהוא עיקר מגמת הלימוד הפנימי. והכל עולה למקום אחד.

תוכן מפורט

ד כללי החיבור

ובמדבר אשר ראית

ז פרק ב: ישראל הלכו במדבר להכניע את הנחש

ז למה כתוב 'ובמדבר אשר ראית', ולא 'אשר נשאך'?

ז הקב"ה הנהיג את ישראל במדבר שהוא מקום הנחש לשבור את כוחו.

ח אלמלא חטאו ישראל היה מעביר את הנחש מן העולם, וכיון שחטאו נשכם הנחש.

ח 'ישופך ראש' - בתחילה הכניעוהו, ובסוף 'תשופנו עקב'.

ח ארבעים שנה לקו במדבר כמספר ארבעים מלקויות

ט 'אשר ראית' - ראו אותו בעל המדבר הולך כפות בפניהם. ככתוב אז נבהלו וגו'.

המדבר הגדול והנורא

י סוד הליכת בני ישראל במדבר

י שתי שאלות רבי שמעון הם אחד

יא פירוש משה רבינו במדבר לאפוקי מפירוש המרגלים

יד מקום הנחש הקדמוני במדבר

טו הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב

טז נשיכת הנחש את ישראל במדבר

ובמדבר אשר ראית

פרק ב: ישראל הלכו במדבר להכניע את הנחש

א.

למה כתוב 'ובמדבר אשר ראית', ולא 'אשר נשאך'?

פתח ההוא סבא ואמר: (דברים א, לא) ובמדבר אשר ראית אשר נשאך יי' אלהיך כאשר ישא איש את בנו וגו'.

האי קרא הכי מבעי ליה: ובמדבר אשר נשאך, מהו אשר ראית? (עי' רש"י שפירש אשר ראית מוסב על מקרא שלמעלה ככל אשר עשה אתכם במצרים לעיניך, ועשה אף במדבר אשר ראית. ופירש גור אריה שדיוקו דאל"כ היה צריך לומר ובמדבר אשר נשאך. והזוהר דורש דיוק זה.)

ב.

הקב"ה הנהיג את ישראל במדבר שהוא מקום הנחש לשבור את כוחו.

אלא, קודשא בריך הוא דבר לון לישראל במדברא, מדברא תקיפא. כמא דכתיב (דברים ח, טו) נחש שרף ועקרב וגו', ומדברא דאיהו תקיף משאר מדברין דעלמא (כמ"ש ברישא דקרא המדבר הגדול והנורא).

מאי טעמא? בגין דההוא שעתא דנפקו ישראל ממצרים, ואשתלימו לשתין רבבן, אתתקף מלכו קדישא ואסתלק על כלא, וכדין אתכפאי מלכו חייבא (מלכות הרשעה), וסיהרא (מלכות דקדושה) אתנהירת (וראה להלן במאמר תקעו בחודש שופר סוד כיסוי הלבנה).

ואפיק לון קודשא בריך הוא למיהך במדברא תקיפא, מדברא איהו אתר ושלטנו דנחש מלכו חייבא, דאיהו דיליה ממש, בגין לתברא תוקפיה וחיליה ולכתתא ליה ולאכפאי רישיה דלא ישלום. (פעם זה להליכת ישראל במדבר גם בזוהר

(תרומה קנו, א)

ג.

אלמלא חטאו ישראל היה מעביר את הנחש מן העולם, וכיון שחטאו נשכם הנחש.

ואלמלא דחאבו ישראל, בעא קודשא בריך הוא לאעברא ליה מעלמא (כמ"ש עבודה זרה ה, א: רבי יוסי אומר לא קיבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא יהא מלאך המות שולט בהן שנאמר (תהלים פב, ו) אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם. חבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון). ועל דא אעבר לון באחסנתיה ועדביה וחולקיה ממש (דברים לב, ט: כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. ימצאהו בארץ מדבר ובתוהו ילל ישמן. כשם שחלקו ונחלתו וירושתו של ה' עמו כך לקחם בתוהו שהוא חלקו ונחלתו וירושתו של נחש).

כיון דחאבו בכמה זמנין, נשיך לון חוויא (כמ"ש במדבר כא, ו: "וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם". וראה זוהר תרומה קמח, ב תיקון נחש הנחושת לזה).

ד.

'ישופך ראש' - בתחילה הכניעוהו, ובסוף 'תשופנו עקב'.

וכדין אתקיים מה דכתיב (בראשית ג, ט"ז) הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב (כפירוש תרגום ירושלמי ומדרש אגדה: בזמן שבני אדם עוסקים בתורה אין כח לנחשים להזיק אחד מישראל, ויכולים ישראל להרגם אבל בזמן שישראל במלים מדברי תורה נושך עקבם).

ישראל מחו רישיה בקדמיתא ולא ידעו לאסתמרא מיניה, ולבחר איהו מחא לון לבתרייתא, ונפלו כלהו במדברא, ואתקיים ואתה תשופנו עקב (פירש ראש בתחילה ועקב לבסוף, כמו שפירש תרגום אונקלוס לפי דרכו).

ה.

ארבעים שנה לקו במדבר כמספר ארבעים מלקויות

וארבעין שנין לקו מניה, לקביל ארבעין מלקו בי דינא (ראה במדבר רבה ה, ד: "ולמה חייבתו תורה ליתן לו מלקות ארבעים לפי שעבר על התורה שנתנה למי יום וגרם מיתה לעצמו שנוצר בארבעים יום ילקה ארבעים ויצא ידי עונשו, כשם שנעשה לאדם הראשון שחטא ונתחייב מיתה ונלקה ארבעים שנתקלל העולם בחטאו ארבעים קללות עשרה לאדם וי' לחוה וי' לנחש וי' על הארץ" ובפירוש רבינו בחיי במדבר ד, י"ח העתיק בסוף לשון זה "כן אתה מוצא במדבר בעונש

מרגלים שלקו ארבעים שנה במדבר". מבואר כאן גם קשר מספר ארבעים לחטא אדם הראשון בנחש וגם קשר ארבעים שנה שבמדבר לזה. וכן בהמשך המדרש שם שהאריך הקב"ה לאדם הראשון ולא הרגו באותו יום, ומלקות במקום מיתה הם עומדים).

ו.

'אשר ראית' - ראו אותו בעל המדבר הולך כפות בפניהם. ככתוב אז נבהלו וגו'.

ועל דא כתיב אשר ראית, בעינייהו הוו חמאן לההוא מארי דמדברא אזיל כפית קמיהו ונמלי אחסנתיה ועדביה.

מנא לן? ממה דכתיב (שמות טו, טו) **אז נבחלו אלופי אדום – אלין אינון** (דברים ח, טו) **נחש שרף ועקרב** (עי' בראשית רבה מר, יז ועוד שדרשו נחש שרף ועקרב על המלכויות בבל מדי יון).

המדבר הגדול והנורא

סוד הליכת בני ישראל במדבר

ג.

כאשר יודע רבי שמעון שהסבא חוזר משיבתו במדבר, ויודע הוא שהלך לשם ללמוד תורה. יודע הוא גם איזה דברי תורה עסק בהם. ראשונה לפי שהזמן גורם, ומן הסתם כאשר הסבא יצא למדבר וחוזר לקראת החודש הזה עסק שם במדבר בהכנה לקראת מצוות החודש ובעיון בתורתם.

ד.

יתר על כך מכיר רבי שמעון בסבא שהוא לומד תורה לשמה, דהיינו תורה על דרך האמת, דהיינו תורה העונה לכל מקום ולכל מצב בדיוק כפי שהוא. אמרי אינשי הלומד תורה לשמה נקרה לו בלימודו השייך למאורעות אותו הזמן. כך הוא האמת שהלומד תורה לשמה הוא הלומד על מנת לעשות והוא המתדבק באור התורה עד שהיא מאירה לו בכל דרכיו. וממילא לומד כל יום את הנצרך לו באותו היום, בין מענייני מצוות הזמן ובין מענייני מאורעות השעה.

שתי שאלות רבי שמעון הם אחד

א.

מתוך היחוד שנפגשו 'היהודי' עם 'החכם אשר יודע לשאול כהוגן', אשר דבריו חקוקים בשמי החכמה, המבקש אחר המילים החדשות העתיקות שהתחדשו במדבר. הוכן המקום להיות שופר המבטא בפירוש את דברי התורה הנסתרים ומתגלים במקום הזה.

ב.

שני שאלות שואל רבי שמעון מן הסבא, הראשונה שיודיע לו מאותם המילים העתיקות שנטע שם במדבר בענייני החודש השביעי. והשנית שיבאר לו טעם מעשהו ביציאה אל המדבר ובחזרתו אל העיר לקראת החודש.

ד.

תכונת תורה לשמה להימצא אל בקשת דורשיה בכל עת היא הארת תורת האמת בעצמה. ידוע לכל הולך בדרכי חכמת האמת שהיא מסוגלת להביא ממרחק לחמה ולקשר דבריה מכל מקום אל כל מקום. זאת בהיותה מאירה מעולם האחדות שבו כל התורה עץ חיים אחד המופיע בכל ענפיו ופירותיו ועליו לפי הסתעפות השעה. ולפיכך כל תורה שיפרוש הסבא אל לימודה במדבר יפרש ממילא גם את תורת החודש השביעי הבאה עלינו.

ה.

שאלתו השניה של רבי שמעון הוא אמאי הלכתם למדבר ואמאי אתם חוזרים כעת. שאלה זו שהוא שאלה להבין טעם הנהגת הסבא הוא גם השאלה להבין כל סוד החודש השביעי. כאשר נלמד מתוך תשובת הסבא ומתוך כל המשך דרושיו בסודות החודש, שהם סובבים לאותו הסוד שהוא סוד הליכתו למדבר. עד שנאמר כל עיקר סוד עבודת החודש השביעי הוא סוד ההליכה אל המדבר והיציאה ממנו אל הישוב. שהוא גם כלל כל עבודת אלהים כולה העומדת על תנועה זו.

ו.

מעשה הצדיקים מעמידים בגופם ובנפשם את טיולי רזי תורה שבהם הם עוסקים. בלימוד מעשיהם ניתן ללמוד ממילא גם את כל סוד תורתם. השאלה למה הולך הסבא למדבר וחוזר לישב הוא גם השאלה למה תוקעים בראש השנה וצמים ביום הכיפורים ויושבים בסוכה בסוכות. משימושה של תורה הוא לימודה שכן החכם העתיק נושא בגופו ובמעשיו את התורה ולא בדעתו וליבו בבלד.

פירוש משה רבינו במדבר לאפוקי מפירוש המרגלים

ז.

פתח הסבא בפרשת הליכת בני ישראל במדבר. שהוא גם פרשת הליכתו במדבר. ממקור המעשים בתורה לומדים אנחנו את מעשי הצדיקים של עכשיו. מבקשים אנחנו לא את סיפור ההליכה למדבר בלבד אלא את טעמו ועניינו. ואיה נמצא את זה וודאי בספר משנה תורה, אשר בו פירש משה רבינו לדור המדבר את טעם וענין כל מסעם עד כה והורה אותם את הדרך לצאת מן המדבר אל ארץ חמדה.

ח.

בדרשתו הראשונה הארוכה של משה רבינו אל ישראל במשנה תורה, פירש להם את סדר נסיעתם במדבר, עד בואם אל ערבות מואב. את כל התלאה אשר מצאתם בדרך, לשם מה ארך להם כלהמסע הזה וכיצד גרמו להם חטאיהם להאריך דרכם. פתח הסבא בפסוק שהוא בעיניו כמו בית יד האוחז את הנקודה הפנימית בכל הסיפור הזה וממנו נעמוד עליו. "ובמדבר אשר ראית אשר נשאל ה' אלהיך כאשר ישא איש את בנו בכל הדרך אשר הלכתם עד בואכם עד המקום הזה".

י.

לעומת זה מפרש להם משה רבינו את סיפור המדבר בהסתכלות אחרת. והסתכלות זו מוצאים אנחנו גם בדברי התפלה של משה שלא יעשה ה' אותם כלה בחטא המרגלים. משה רבינו אומר המדבר איננו מקום קשה המראה את קושי כל המפעל הזה. אדרבה הוא מקום אשר עין בעין נראה אתה ה' ועננך עומד עליהם. וכך הוא אומר לישראל בספר דברים, הלא ממצרים ראיתם את גודל יד ה' לעיניכם, כנאמר התייצבו וראו את ישועת ה'. וגם במדבר רואים אתם אשר ה' נושא אתכם כאשר ישא איש את בנו. נמצא אין המדבר מקום של שנאת ה' אותנו אלא אדרבה הוא מקום של אהבת ה' אותנו כאהבת אב

ט.

משה רבינו עוסק כאן לפרש לישראל את ענין הליכתם במדבר. שכן המרגלים חזרו ומתוך דבריהם יצא לישראל פירוש מסוים ליציאתם ממצרים אל המדבר "ותאמרו בשנאת ה' אותנו הוציאנו ממצרים לתת אותנו ביד האמורי להשמידנו". טענו ישראל ה' שונא אותנו ולפיכך הוציאנו לכאן וסופנו להיות מושמדים ביד האמורי. הרי אנה אנחנו עולים ועם גדול ורם ממנו נמצא בארץ כנען. כביכול אין בעל הבית יכול להוציא כליו משם. נמצא כל המסע הזה הוא בשנאת ה' על מנת להינתן ביד האמורי. ומן המדבר כבר הם שומעים על איומי

לכנו.

יא.

אם כן עלינו לחפש מהו אהבה אבהית זו אשר משה רבינו מצביע עליו, שהוא אמיתת לימוד המדבר. מוצאים אנחנו עוד פרשה בספר דברים המפרש אבהות זו, והם בדברי משה רבינו על שבח ארץ ישראל בפרשת עקב. והוא מזהיר את ישראל שלא ישכחו בהיותם יושבים על רוב טוב בארץ ישראל, את אשר ראו במדבר. כאן המדבר מבטא בפירוש את מקום השגחת ה' הגלויה עלינו במדבר, וממנו יש ללמוד גם בארץ כאשר אפשר יותר לייחס את ההצלחה לעצמך ולשכוח את ה'. כאן מפרש משה את הצד הגלוי הטוב שבמדבר, ובאותו המקום יכולים אנחנו ללמוד גם את הטעם שנטו המרגלים מכך, כי אהבה זו של המדבר אכן איננה אהבה בלי קושי אבל הוא אהבה של לימוד.

יב.

וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מייסרך. כי ה' אליך מביאך אל ארץ טובה וגו'. פן תאכל ושבעת וגו' ושכחת את ה' אלהיך המוציאך מארץ מצרים וגו'. המוליך במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים.

כאן פירש משה את נוראות המדבר בצורה הכי מפורשת. הוא מדבר גדול ונורא. לא סתם מדבר אלא מדבר שהקושי שבו ראוי לאותו תואר של הפלגה שבו מתארים אנחנו את ה' עצמו הגדול והנורא. כך המדבר הוא מדבר גדול ונורא. ולא גדול ונורא לטובה אלא גדול ונורא לאידך גיסא. מקום נחש שרף ועקרב וצמאון. אלה הם הגדולים והנוראים שבמדבר. אכן ה' הוליקך שם הולכה אבהית, כאשר ייסר איש את בנו.

יג.

הסבא עומד על צירוף פסוקים אלה והוא מבקש לדעת מהו ראייה זו שעלינו לראות במדבר. כל ראייה שבתורה מראה לנו ראייה עליונה, שכן אילו היה כוונת משה רק להודיע שמתוך המדבר היה אפשר להבין אהבת ה' היה מספר את הסיפור בלבד, אשר נשאך ה' אלהיך. אבל הוא מדייק ואומר אשר ראית אשר נשאך. לא די בכך שהוא נשאך אלא גם ראית את זה. ואיך הוא ה'תא חזי' שבמדבר, הסוד המגלה כאן את המראה של המדבר.

מקום הנחש הקדמוני במדבר

יד.

המראה הנפרשת בפנינו בפסוקים אלה מובילה אותנו מתוך רמז נחש שרף ועקרב אל הנחש הקדמוני. שכך הכתוב אומר המדבר הוא מקומו של הנחש. ומה ענין נחש של פרשת בראשית אל המדבר?

בפרשת בראשית לומדים אנחנו כי לאדם יש מקום נכון לגור בו, מקום המתאים לאדם. 'ויקה את האדם וישימהו בגן עדן'. ויש מקום שאליו גורש בחטאו, מקום שאיננו ראוי לגור בו לכתחילה, 'ויגרש את האדם'. האשם ביציאת האדם מן המקום הראוי לו אל המקום שאינו ראוי הלא הוא הנחש הערום. נמצא הנחש הוא זה שהוציא את האדם מגן עדן. ואם חושבים אנחנו כי הנחש הוא המתנגד לאדם, נמצא מקומו של הנחש בעצמו הוא המקום הזה שאליו גורש האדם.

[הנחש קולל ללכת על גחוונו בעפר והוא המדבר שאין שם מקום זרע ועץ כי אם עפר. האדם נשלח לעבוד את האדמה אשר לוקח משם לנטוע עצים על אדמת הנחש היינו לנטוע דברי תורה במדבר]

זו.

האדם והנחש המדוברים, שיש להם מקומות מתאימים להם, הוא החלוקה הקיימת בגיאוגרפיה בין המקום החרב המדבר והישוב. שכן הנחש מסמל כל מיני חורבן וקלקול והאדם מסמל כל מיני תיקון וישוב. כשם שיש מיני חורבן ומיני תיקון בהיסטוריה, זמני גלות וזמני גאולה. ויש מיני חורבן ומיני תיקון בין בני אדם, צדיקים ורשעים. כך יש במפה הגיאוגרפית של העולם מקומות חרבים מדברות בלתי מיושבים, ומקומות ישוב של תיקון.

זו.

אמרו חכמים 'ארץ לא עבר שם איש ולא ישב אדם שם'. כל ארץ שגזר עליו אדם הראשון לישוב נתייבשה ושלא גזר עליה לישוב הוא המדבר. כלומר האדם הראשון הוא המיישב את העולם כפי שמקומו בגן עדן כך יישב את העולם בכללותו וזה מסמל האדם הראשון. מקומות החורבן הם מקומות שבהם לא כבש האדם את פראות העולם ושם מקום הנחש ושאר חיות טורפות שאינם בשליטת התיקון של האדם.

[לדייק עוד בגדר מקומות הישוב והחורבן וסודם, ויחסם אל סוד הגן עדן שבארץ, המדבר, וארץ ישראל]

הצליחה תיקונו על האדמה המקוללת לעלות לריח ניחוח לפניו. ענה לו ה' למה חרה לך ולמה נפלו פניך, הלא אם תיטיב שאת, ואם לא תיטיב, לפתח חטאת רובץ. ואליך תשוקתו ואתה תמשל בו. כלומר, הלא מעתה בידך נתתי את הנחש. ואם תיטיב, שאת. כאשר נשאך ה' אלהיך במדבר מקום נחש. תינשא מעל הארץ כענני כבוד. ואם לא תיטיב, הלא הוא מוכן לנשוך אותך בעקב. אמנם אתה תמשל בו.

י"ז.

וזה עצמו הוא החינוך שביקש הקב"ה לחנך את ישראל במדבר. כאשר ישא איש את בנו הוא כאשר ייסר איש את בנו. כי כל חינוך האבות לבנים אינו אלא התחנותם באותו האיבה שבין זרע האשה ולבין זרע הנחש. וכל פרי חכמת אב ומוסר אם הוא לומר לאדם אם תיטיב, תשוף את הנחש בראשו, ואתה תמשל בו. ואין לך לפחד ממנו או יפלו פניך. ואמנם אם לא תיטיב, מיד ינשוך אותך בעקב. ולפיכך תיזהר ותלמד.

כ.

וכיצד מתנך האב את בנו בצורה הנכונה, לא על ידי פחד ובריחה מן הנחש. אבל הוא מראה לו את הנחש המת אשר הוא כבר למד להמית אותו

וירושלים, יש להמתין עד בואנו אל המקום שהסבא עצמו פירשם כהוגן בסוד שלש נקודות].

הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב

י"ז.

כאשר נתקלל האדם ניתן לנחש שליטה עליו. וניתן לאדמה שליטה עליו. וכל זה הם חלקי הנחש והמקום אשר כבש מן האדם. אמנם בקללת הנחש עצמו נרמזה גם דרך מאבקו עם האדם ואפשרות שלטון האדם עליו. שכך נאמר בקללת הנחש 'ואיבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה, הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב'. ניתנה אפשרות לאדם לשופ את הנחש בראשו, ומאידך תמיד הנחש משתנך בעקב האדם ומבקש לנשוך אותו שם. מאז ואילך אין כל תולדות ימות עולם כי אם תולדות האיבה שהושמה בין הנחש ובין האשה.

יח.

פסוק זה הוא גם האמירה החינוכית שהתורה מלמדת לאדם. האמירה החינוכית של כל אב לבנו. וראשון אמרו הקב"ה אל קין כאשר לא נתקבלה מנחתו מפרי האדמה ולא

נשיכת הנחש את ישראל במדבר

כב.

נמצא הליכת ישראל במדבר, שהוא באמת מקום פראי ומסוכן, לא היה לכתחילה בשנאת ה' אותם חלילה. אלא אדרבה מאהבתם אותם שרצה לחנכם להראותם את הנחש מת. ואמנם זהו הסיבה שלכתחילה שהלכו במדבר. אבל מאותו הסיבה עצמו ייתכן שיפלו משם לפירוש אחר. שכן האב איננו רק נושא את בנו אלא מבקש לנשאו עד שילמד בעצמו את דרכי ההתמודדות עם הנחש. ואין דרך לעשות זאת אלא לתת לבן את האפשרות להיכשל באותו הנחש וללמוד מכך. ופעמים ייכשל הבן וינשוך אותו הנחש עצמו.

כג.

וזה בדיוק אשר קרה לישראל במדבר. כאשר הולכים ה' תחילה בריש גלי, הוא ישופך ראש. ראו את כוחם ואת אפשרותם להכניע את הנחש. ושוב ניסו אותו וניסה אותם. נתן להם לשלוח מרגלים מדעתם לתור את הארץ. ואותם מרגלים ראו את מיתת בני הארץ אבל פירשו אותו לרעה. כלומר נדבקו מסם המות של הנחש. והוציאו דיבת הארץ סיפרו לשון הרע כאומנתו של נחש. ומה אמרו ממש

בראשו. ואומר לבנו הנה נחש המת אשר על ראשו תדרך כאשר הראיתי לך. ובאותו המראה שהוא מראה לבן את תוקפו הוא מזהירו וכופתו על העמוד ואומר לו ככה תלקה על ידי הנחש עצמו כאשר לקו אדם חוה ונחש, ונעשה להם הנחש עצמו שבט לגו כסילים.

כד.

כך ברגע לידת ישראל, כאשר יצאו ממצרים. הוליך הקב"ה אותם במדבר מקום הנחש. ובראשונה הראה להם את הנחש מת וראשו רצוף. כאשר תיכף ביציאת מצרים 'וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים'. ועוד ראו את פחד כל סביבותיהם 'אז נבהלו אלופי אדום וגו'. והוא המדבר 'אשר ראיתם'. ראיתם את המדבר עצמו כלומר הנחש השולט עליו, ראיתם אותו מת תחת רגליכם.

וזהו המראה שהולך כל מתחנך בדרכי תורה הפנימית לראות כאשר הוא הולך במדבר, לראות את ראש הנחש מוטל תחת רגליו. ושם הוא לומד לזהר מנשיכת עקב שלו.

כה.

כאשר הולך האדם ללמוד במדבר עליו לזהר וללמוד שלא יהיה כמדבר השני אלא כמדבר הראשון. לא כהליכת ישראל במדבר אחר החטא שהוא אכן כטענת הנחש אלא כהליכתם לראשונה שהוא לרצץ את ראש הנחש.

כו.

ומכל מקום ארבעים מלקויות אלה גם כאשר הם מלקויות הם כארבעים יום של מתן תורה. שכך היא דרך התשובה שיש בכוחה ללמד את כל התורה מחדש באותם ארבעים שנה כבראשונים. והם ארבעים יום שבין ראש חודש אלול ליום הכיפורים שבהם לומדים ארבעים מלקויות כלוחות שניות כיצד לדרוך על הנחש ולרפא את נשיכתו בעקב, כאשר נעמיק במאמרים הבאים.

כמו שאמר נחש לאדם וחוה כי מקנאת ה' בכם אינו רוצה שתהיו כאלהים, כך אמרו מרגלים בשנאת ה' אתכם הוציא אתכם להמית אתכם במדבר. ולא לטובה היה כל מסעכם במדבר אלא לרעתכם.

כז.

ואז מתוך שקיבלו לשון הרע זה נעשה להם כדין כל מקבל את טיעוני הנחש ונעשים טיעונים הללו לאמת. והוא הערמומיות הגדולה שבפיתויי הנחש המציגים עצמם כאמת ובאמת הם אמיתיים למי שילך בדרכם ויקבל אותם. וכך אמר ה' אם דעתכם שהמדבר מקום מוות מסוכן אכן כך יהיה להם, במדבר הזה אשר אמרתם שם יפלו פגריכם. ואכן לא תראו את הארץ. והוטל עליהם עונש ארבעים שנה במדבר יום לשנה. כמו ארבעים קללות שנתקללו בחטא עץ הדעת. כמו ארבעים מלקויות שלוקה מי שנופל לעצת הנחש בכל מקום.

לצפייה ושמיעה בשיעור הזה

[/https://yitzchoklowy.com/moadim/rosh-hashanah/245-rh-81-3](https://yitzchoklowy.com/moadim/rosh-hashanah/245-rh-81-3)

לשמיעת השיעור בקול הלשון: 718-521-5231
311323513